

Beplantingsacties werken als een zwaan-kleef-aan

tekst Ria Dubbeldam, foto's Hans Dijkstra

Het winterplantseizoen is afgesloten. Meer dan vijfhonderd boeren, buitenlui en ondernemers in diverse Veluwe gemeenten hebben meegedaan aan een van de beplantingsprojecten van Stichting Landschapsbeheer Gelderland. Liefst 130.000 struiken vonden hun weg naar hagen, heggen en houtsingels. Ruim 1600 nieuwe solitaire bomen en ruim 1000 hoogstamfruitbomen kregen een mooie plek. Daarmee leveren de plattelandsbewoners samen een bijdrage aan een fraaier, robuuster en biodiverser landschap.

Alweer zo'n 25 jaar geleden lanceerde Stichting Landschapsbeheer Gelderland (SLG) het project 'Dorpen in het Groen'. De ene na de andere gemeente besloot het laagdrempelige en effectieve concept te omarmen. In elke gemeente of dorp heeft het project een eigen naam. In gemeente Brummen draait het onder de naam 'Brummen in het Groen'. Dit jaar was het buurtschap Tonden aan de beurt. 26 boeren en buitenlui haakten aan. Zo ook Alexandra Bos Eyssen. Op vrijdag 31 januari haalde ze met hulp van vrienden en Amsterdamse studievrienden van een van haar dochters het plantgoed op. De volgende dag zorgde ze ervoor dat alles de grond inging. 'Hartstikke fijn die hulp', reageert Alexandra, 'maar wij vinden het vooral belangrijk om jongeren in verbinding te brengen met natuur. Zo vaak komen zij de stad niet uit.'

Bijna een jaar woont Alexandra inmiddels met haar gezin in Tonden. Sinds haar achtste droomde ze van een boerderij. Na een jarenlange zoektocht is het eindelijk gelukt. 'Dit gebied, deze driehoek tussen Brummen, Zutphen en Loenen, voelde gelijk goed. Vanmorgen zag ik in de mist reeën lopen. Dit is waar we het voor doen. En behalve voor ons gezin wordt dit ook een plek waar anderen er even uit kunnen zijn en rust en ruimte kunnen ervaren.'

Onmisbaar landschapsplan

SLG hanteert een vaste methodiek. Om een goede aansluiting te vinden met plattelandsbewoners werkt de stichting altijd intensief

samen met de lokale dorpsvereniging: vanaf de voorbereiding, de informatiebijeenkomst, de werving van deelnemers tot de feestelijke uitdeel- en plantdag. 'Die samenwerking met het dorp geeft onder potentiële deelnemers vertrouwen en draagvlak', zegt SLG-projectleider Robbin Buitink.

Alexandra is blij met het plantproject. Hun erf en paardenwei kan wel wat aankleding gebruiken. Nadat ze zich had aangemeld, kwam SLG-adviseur Birgit Jilisen bij haar langs om samen een landschapsplan te maken. Op basis van oude kaarten van het gebied en kennis over het cultuurhistorische broekontginningslandschap kwam er een plan voor de aanplant van landschapselementen die passen bij de streek. Er is ook ruimte voor persoonlijke wensen, zolang die maar stroken met het lokale landschapsverhaal.

Het gaat dus niet alleen om het uitdelen van

bomen en struiken, en vervolgens: succes ermee. Nee, het landschapsplan is een onmisbaar onderdeel. En ja, zo'n plan opstellen kost tijd en de gemeente dus geld, maar het heeft een grote meerwaarde. Het zorgt ervoor dat de aanplant van nieuwe landschapselementen verantwoord gebeurt en de landschappelijke kwaliteit versterkt. Ondertussen steken deelnemers het een en ander op over voor hun streek typerende landschapselementen, welke struik- en boomsoorten daarbij passen en hoe je kunt aansluiten bij bestaande landschapsstructuren. Want daarmee kun je bijdragen aan de groenblauwe dooradering van het landschap, waarlangs dieren maar ook planten zich kunnen verplaatsen en voortplanten.

Het goede willen doen

Het erfbezoek van de SLG-adviseur aan het erf van Alexandra leverde een landschapsplan op met een 45 meter lange knip- en scheerheg voor de boerderij, een 110 meter lange struweelhaag langs de paardenwei en in de weide drie solitaire bomen. De zomer- en winterlinde en tamme kastanje wil ze graag om de dieren schaduw te geven. Het plan wordt gecompleteerd met een paar hoogstamfruitbomen en langs de oostelijke erfgrens een rij knotbomen. Alexandra waardeert het beplantingsplan en alle adviezen die ze daarbij kreeg om zo het goede te kunnen doen voor de streek. En doordat het plantgoed voor een aantrekkelijke prijs door de gemeente ter beschikking wordt gesteld, wordt de uitvoering

Vrienden van de familie Bos Eyssen haalt het plantgoed op.

< Bij de familie Bos Eyssen in Tonden wordt een beukenheg en een struweelhaag aangeplant.

Aanplant van solitaire bomen in de paardenwei bij de familie Bos Eyssen.

betaalbaar. 'Dit konden we niet laten lopen', zegt zij dan ook.

De vriendengroep bereidt inmiddels de aanplant van de heg en de haag voor. Het plantgoed leggen ze neer op de plek waar het straks de grond ingaat: haagbeukjes voor de heg en veertien verschillende inheemse soorten voor de struweelhaag. 'Hondsroos, meidoorn, geoorde wilg, mispel, rode en gele kornoelje, noem maar op', wijst Alexandra. 'We kregen het advies om de soorten door elkaar te planten, maar wel van elke soort drie tegelijk. Dan hebben ze minder last van concurrentie van naastgelegen soorten.'

Kraamzorg

Dit soort plant- maar ook verzorgingsinstructies krijgen de deelnemers om ervoor te zorgen dat de aanplant zorgvuldig gebeurt. Niet elke deelnemer heeft veel ervaring met dit soort werkzaamheden. Dat geldt zeker voor Alexandra en haar vrienden. Als ze nog meer ondersteuning nodig hebben, kunnen ze op de SLG-website aanvullende informatie vinden en webinars bijwonen, bijvoorbeeld over de 'kraamzorg' voor hun geplante bomen en struiken.

De jongeren zijn begonnen met het planten, maar discussiëren nog onderling of de struikjes op de goede afstand liggen en of de paarden er niet bij kunnen. Het plantgoed moet eerst goed kunnen aanslaan en uitgroeien, en dan pas mogen de dieren eraan knabbelen. Alle struiken zijn daarvoor geschikt. Alexandra's vrienden houden zich ondertussen bezig met de solitaire bomen. De bomen gaan de grond in en worden met boombanden aan boompalen vastgezet. Zo, die hebben de eerste jaren voldoende steun. Dan is het tijd voor koffie met zelfgebakken appeltaart. De innerlijke mens wil ook wat, en het planten moet een gezellige en sociale activiteit zijn, vindt Alexandra.

Rondtrekkende karavaan

Je zou verwachten dat na jaren 'Dorpen in het Groen' het animo afneemt. Niets is minder waar, zegt Robbin Buitink die overzicht over alle projecten heeft. 'We zien juist dat hoe langer een project in een gemeente loopt, hoe meer mensen er aanhaken. Binnen elke gemeente doen we elk jaar een ander dorp of buurtschap aan, we zijn net een rondtrekkende karavaan. Na zes of zeven jaar zijn we rond en komen we terug bij het

eerste dorp en herkennen al veel mensen ons project. Sommigen willen graag nog eens meedoen en anderen haken aan, omdat het de vorige keer niet uitkwam of omdat ze hebben gezien hoe mooi de landschapselementen bij de burens uitpakken. 'Dorpen in het Groen' heeft echt een zwaan-kleef-aan-effect. Voor de broodnodige verbetering van het landschap blijft het daarom belangrijk om door te gaan.'

Doorgaan wordt voor diverse gemeenten nog een uitdaging. Het is al lastig om begrotingen rond te krijgen en met het 'ravijnjaar 2026' in aantocht, als gevolg van een forse korting van het Rijk op het gemeentefonds, worden gemeenten voor nog grotere uitdagingen gesteld. 'Onze vrees is dat de bezuinigingen ook het groen zullen treffen', reageert SLG-directeur Arjan Vriend. 'Wij proberen gemeenten te bewegen om toch voldoende budget voor groen overeind te houden. In de laatste eeuw is ongeveer driekwart van alle landschapselementen in Nederland verdwenen. Met het nationale Aanvalsplan Landschap willen we die deels terugbrengen. Het streven is dat in 2050 al het landelijk gebied weer groenblauw dooraderd is. Al die hegen, hagen, bloemrijke slootranden en natuurvriendelijke oevers zullen dan bijdragen aan een gezonde bodem, schoon water, klimaatadaptatie en verbindingen tussen landbouw- en natuurgebieden. En het landschap wordt zoveel aantrekkelijker voor recreanten. Daarvan kan de lokale economie weer profiteren.'

Helpende hand

Maar de landschapselementen zijn ook essentieel voor de zogenoemde Basiskwaliteit

Natuur. Dit zijn de minimale vereisten waaraan landschappen en stedelijke omgevingen moeten voldoen om de biodiversiteit van vooral algemene Nederlandse soorten in stand te houden. SLG hoopt gemeenten een helpende hand te kunnen bieden om te voorkomen dat groenaanleg en -beheer door het ravijnjaar gaan stilvallen. Voor een aantal gemeenten, waaronder enkele Veluwe zoals Heerde, Ermelo en Wageningen, wordt het mogelijk nog ingewikkelder, omdat ze zijn uitgeloot voor de provinciale subsidieregeling Biodiversiteit en landschap. Arjan Vriend: 'We hopen dat de provincie die regeling zo snel mogelijk opnieuw openstelt, zodat alle gemeenten versterking van landschap en biodiversiteit kunnen voortzetten.'

Hoe dan ook, bij Alexandra in Tonden, en bij alle andere ruim vijfhonderd deelnemers die aan de beplantingsactie van seizoen 2024-25 hebben meegedaan, zitten de struiken en bomen erin. Nu is het geduldig afwachten of alles aanslaat. Bij Alexandra kunnen de knotwilgen door hun vroege voorjaarsbloei insecten gaan aantrekken en de fruitbomen wilde en honingbijen. De struweelhaag moet dekking, broedgelegenheid en eetbare bessen gaan bieden aan vogels, voedsel en veiligheid voor insecten, en beschutting voor kleine zoogdieren. Hun paarden kunnen op den duur van de haag knabbelen. En de Amsterdamse vrienden? Die komen graag terug om als het nodig is het snoeiwerk uit te voeren.

Op de website van Stichting Landschapsbeheer Gelderland, slgelderland.nl, lees je meer over beplantingsacties en plantinstructies en kun je instructiefilmpjes bekijken.

Ook meer groen in Veluwse dorpen

Behalve 'Brummen in het Groen' was gemeente Brummen ook het toneel van de eenmalige actie 'Elke Brummenaar een boom'. Inwoners uit de dorpen en het buitengebied gaven er massaal gehoor aan. Liefst 3400 van de ruim 9400 huishoudens, oftewel 36 procent, wilden wel een gratis boom.

Het is een mistige, koude januari dag als het uitdelen van de bomen begint. Voor de gemeentewerf staan auto's met en zonder aanhanger of paardentrailer. Er komen mensen op de fiets, met een kruiwagen of lopend. 'Wat een belangstelling, saamhorigheid en sfeer. Een ongekend succes', reageert wethouder Steven van de Graaf glunderend. Om 8:45 uur heeft hij samen met SLG-directeur Arjan Vriend de officiële openingshandeling verricht, maar anderhalf uur later is hij nog altijd niet weg te branden. 'Vooraf dachten we genoeg te hebben aan zo'n tweeduizend bomen en die wilden we op twee vrijdagen uitdelen, maar we hebben er vier dagen voor nodig.'

Natuur begint thuis

De wethouder legt uit waarom deze actie op touw is gezet. 'Brummen staat vanwege haar landgoederenzone bekend als een groene gemeente, maar in de dorpen is weinig groen. We zitten onder de ondergrens van wat landelijk als wenselijk wordt gezien. Ondertussen neemt het belang van groen, vooral bomen, toe. Bomen dempen de hitte op tropische zomerdagen, mensen genieten ervan en ze zijn goed voor de biodiversiteit. De natuur begint bij je thuis!' In het coalitieakkoord was dan ook afgesproken om 21.000 bomen aan te planten; voor elke inwoner één. Maar zoveel plantgaten in gemeentelijk groen vinden bleek nog niet zo een-

voudig. Het idee ontstond om alle woonadressen een boom te gunnen. De actie is geïnspireerd op een gelijksoortig project dat in de Achterhoekse gemeente Berkelland is geïnitieerd, waar ook SLG aan de lat stond om alles in goede banen te leiden. Brummen besloot eveneens van hun expertise te profiteren. 'Dan weten we dat het goed wordt opgezet en uitgevoerd.'

MacDrive voor bomen

De uitdeeldag loopt dan ook gesmeerd. Ieder huishouden heeft een tijdslot gekregen en vrijwilligers zorgen voor een gestroomlijnde afhandeling. Ze regelen het verkeer, vinken de namen en de bestelling af en reiken de bomen aan. Er is een brede keuze uit inheemse soorten als lijsterbes, zomerlinde, fladderiep, tamme kastanje, vogelkers en veldesdoorn. Wat betreft fruitbomen valt te kiezen uit peer of appel. Een MacDrive voor bomen! Al die oranje veiligheidshesjes die de vrijwilligers dragen, geven een feestelijke aanblik. Sommige deelnemers laden een

hele aanhanger vol: bomen voor de burens, een straat of familie. Tussen de auto's door zwiert een fietser behendig met een grote boom in zijn hand richting de uitgang. Een ander probeert een boom onder de snelbinder te wurmen. Een Brummenaar met een kruiwagen legt zijn perenboom er heel voorzichtig in om een overwinterende vlinder niet te verstoren. Hopelijk blijft de dagpauwog rustig zitten en slaapt hij straks in de schuur rustig verder.

Mooi neveneffect

Een mooi neveneffect van de actie 'Elke Brummenaar een boom' was dat inwoners extra werden geattendeerd op dat andere project: 'Brummen in het Groen'. Omdat een aantal plattelanders veel meer aanplanten dan die ene boom, kon het project in Tonden zich verheugen in een aantal extra deelnemers.

